

Mercè

2012

Barcelona

**PREGÓ DE LES FESTES
MERCÈ 2012**

**—
LLUÍS TORNER I SABATA**

Saló de Cent, 21 de setembre de 2012
Ajuntament de Barcelona

Pregó Festes de la Mercè 2012

Lluís Torner i Sabata

Saló de Cent, 21 de setembre de 2012
Ajuntament de Barcelona

Alcalde, autoritats, ciutadanes i ciutadans de Barcelona, amigues i amics, estimats convidats de la ciutat de Mont-real

I

Avui és un dia extraordinàriament feliç per a mi, un dia que no havia imaginat mai que passaria. Abans de res, volia agrair de tot cor a l'alcalde haver escollit un científic per fer el pregó de la Mercè d'enguany, pel que això representa de visió per a la ciutat, i li volia agrair l'immens honor que m'ha atorgat convidant-me a mi en particular. Barcelona és una ciutat meravellosa en molts sentits, una de les més importants i famoses del món, de manera que poques coses representen un honor tan gran com el que la ciutat em concedeix avui.

Les dones i els homes que m'han precedit en aquest honor són persones excepcionals. El que avui us parla és un home que ho fa en nom d'un col·lectiu de persones, científics de professió, que treballen en un projecte excepcional.

L'essència del projecte rau al poema *Dins teu* de Miquel Martí i Pol que voldria que recordéssiu amb mi:

«Si saps que tot és provisor, fes-te
dins teu, amb urc, un reducte, i defensa't
del fluctuar girant-hi els ulls sovint.

No et vulguis tanmateix massa allunyat
de les coses, no fos que el teu reducte
se't convertís a poc a poc en un
ermot, on tot és dur i eixarreït.

Estima la bellesa que t'envolta
i que se't dóna clara i generosa,
i en tu i per tu estima també els altres,
car d'aquests dos amors te'n pervindrà
l'harmonia i, tal volta, la grandesa.»

Barcelonines i barcelonins, aquest poema inspira exactament el projecte del qual us parlaré. És un projecte de present i de futur, ple d'il·lusió, difícil però assolible. És un projecte que us presentem els científics, però que no és pas per als científics. És un projecte per a la ciutat i per als seus ciutadans i ciutadanes.

S'explica com un somni que acaba bé, i que té dues parts. Una part és la que fem nosaltres, els científics, i és valuosa per ella mateixa. L'altra part és l'objectiu realment important, la fita que dibuixa l'horitzó, el que de veritat motiva tota la resta del somni. És senzill d'explicar i m'hi referiré al final.

Aquest pregó és una invitació a tots els ciutadans de Barcelona i a tothom d'arreu que ens vulgui ajudar a entre tots fer que el somni esdevingui realitat.

II

El projecte del qual us parlem és per a l'Antonio, un home de 52 anys que podria viure al carrer de la Sagrera. L'Antonio va començar a treballar de molt jove, va anar adquirint uns coneixements tècnics sòlids i fins fa poc era cap de taller en una empresa del sector de l'automoció. Ara l'empresa ha tancat i l'Antonio s'ha quedat a l'atur. La seva dona, Carmen, ha treballat sempre a casa, de manera que ara els preocupa què passarà amb els pares, que ja són grans, i amb els fills petits, que encara viuen a casa, si l'Antonio no troba feina aviat.

El projecte del qual us parlem és per al Jordi i la Lucía. Aquest parell són joves, encara no arriben als 30, i podrien viure al carrer de Lleida. Van decidir crear una petita empresa relacionada amb la gestió de residus. Al principi tot anava bé, la idea era bona i el producte semblava correcte, però a l'hora de competir als mercats internacionals s'han adonat que necessitarien saber coses tècniques de tota mena, que no saben i que no són fàcils d'aprendre.

El projecte del qual us parlem és per a la Meritxell i l'Stefano. Aquesta parella ronda els 40, podrien viure al carrer de la Marina, tocant al mar, i tenen un fill, en Carles, que enguany ha començat l'escola. En Carles és un nen alegre i divertit, però té una malaltia hereditària a la retina que en arribar a l'edat adulta li causarà ceguesa. Encara falten anys, de manera que tots miren de no pensar-hi, però algunes nits la Meritxell no pot dormir preguntant-se si abans que sigui massa tard algú trobarà un remei per a la malaltia del seu fill.

El projecte del qual us parlem és per a la Montserrat. La Montserrat és una dona de 57 anys elegant i pre-

sumida. Té una feina que li agrada i gent que l'estima. Tot i que no es trobava bé, ha trigat massa a anar al metge. Li feia por. Al final s'ha fet les anàlisis i té hora a la metgessa. Ella sap que és un dia important i hi va preparada: es posa un vestit fresc i alegre, sabates amb una mica de taló, que fan una mica de soroll en caminar; de tant en tant, a la Montserrat li agrada sentir el soroll del seu caminar. El dia de la cita es lleva aviat per anar a la perruqueria i es pinta discretament. Ja sap dins seu que la metgessa li dirà que té un problema greu. Del que té por és que, quan preguntis què s'hi pot fer, la resposta sincera sigui: «No se sap». Ella està preparada per fer els sacrificis que calgui. Però la seva por és que la resposta de veritat sigui: «No se sap».

«Fins aquí se sap» defineix una frontera, una línia borrosa i contínuament canviant que separa allò conegut d'allò desconegut per a la humanitat al llarg del temps. El projecte del qual us parlem té a veure amb fer avançar la línia endavant, i fer de Barcelona un lloc únic al món per fer-ho.

III

En certa manera, el nostre projecte és hereu dels ideals de Narcís Monturiol, un home que tots recordem per les seves fites científiques i tècniques, però que de fet va arribar a la ciència com una manera de transformar el món, com una manera de millorar les condicions de vida dels seus conciutadans, començant pels habitants de la Barcelona atapeïda del seu temps.

Monturiol és la barreja del creador del submarí *Ictíneo*, el ciutadà compromès i lluitador, i el pare que a pocs carrers d'on ara som buscava sentit a la pèrdua, un darrere l'altre, de cinc dels seus fills quan encara eren infants per malalties, condicions de vida i afeccions que avui i aquí trobem remotes, però que no ho són pas en altres racons del món i que eren el pa de cada dia a la Barcelona del seu temps.

Les idees de millora de la qualitat de vida de què participava Monturiol van madurar abans en altres llocs del món que no pas aquí. Amb tot, sense els somnis de Monturiol potser el seu amic Ildelfons Cerdà no hauria trobat la inspiració per imaginar Barcelona alliberada de les muralles que li havien permès resistir tants setges, però que aleshores li feien de presó, i no hauria fet possible que amb el pas del temps es transformés en la meravellosa ciutat que és avui.

IV

Actualment, els descendents del submarí de Monturiol se submergeixen en tots els mars i oceans de la Terra, ben poques vegades amb el propòsit que ell hauria desitjat.

Els científics també som navegants, però d'uns oceans diferents, infinits, que es diuen *mar de la biomedicina*, *mar de la genòmica*, *mar de la nanotecnologia*, *mar de l'arqueologia*, *mar de la sociologia*, *mar de la història antiga*, *mar de la fotònica*, etc. Són uns mars plens d'illes desconegudes a on anem a buscar herbes que curin i tota mena d'estrís i conceptes que les empreses necessiten per fer productes i serveis, i per crear riquesa i llocs de treball.

Durant les properes dècades el món necessitarà diverses revolucions sense les quals les societats actuals, tal com ara les coneixem, es col·lapsarien. Fonts d'energia, gestió dels recursos i del medi natural, ús de la informació, salut en general i envelliment en particular, models socials i econòmics, diversitat i desigualtat a escales local i global, són només alguns exemples dels molts desafiaments que caldrà abordar. Aquestes són fronteres que, a mesura que vagin avançant, obriran fantàstiques oportunitats, també de caire econòmic, a les societats que tinguin navegants que en liderin l'exploració.

Les societats avançades això ho saben bé, i també saben que els navegants que dominen els oceans del coneixement surten d'uns ports que es diuen Boston, Nova York, San Francisco, Munic, Zuric, Londres, París, Tòquio, etc.

El projecte del que us parlem vol fer de Barcelona i de Catalunya un dels ports més importants del planeta d'on surtin les expedicions dels exploradors de les idees més actuals; les expedicions dels exploradors de les fronteres que separen el que «se sap» del que «no se sap», del que ningú no sap; el que «se sap fer» del que «no se sap fer», del que ningú no sap fer.

El nostre projecte és que del port de Barcelona salpin cada primavera, un any rere l'altre, els vaixells que marxen a explorar el que és desconegut.

V

Aquest projecte no és nou, però, com altres, ha trigat molt a madurar, malgrat que la flama sempre ha estat viva.

La generació anterior a la nostra va entomar el repte enorme de construir un sistema de recerca pràcticament del no-res i llegar-nos un sistema sòlid, que permetés fer ciència de qualitat i que alguns científics excepcionals que el país produïa poguessin assolir fites extraordinàries, sovint començades aquí i acabades a fora.

La nostra generació, per primera vegada a la història, té institucions amb l'ambició, els hàbits i la capacitat de fer que els científics assoleixin fites extraordinàries també aquí. L'ingredient clau de la recepta és atreure, acaronar, nodrir i retenir el talent, i perseguir decididament l'excel·lència.

Aquesta és una aspiració d'una societat, la nostra, que no tan sols vol ser capaç d'afrontar els reptes i els problemes que el futur vagi plantejant, sinó que aspira a definir, a construir, una part d'aquest futur des d'aquí.

És una aspiració basada en una societat en la qual tothom vulgui donar el millor d'ell mateix, els científics també. On tothom avanci tant com pugui; alguns un pam, altres un metre i uns pocs un quilòmetre, i quan tots plegats hagin arribat tan lluny com puguin, ajudin els qui no han pogut arribar tan lluny com ells. Sempre després que tothom hagi donat el millor d'ell mateix.

Queda molt per fer, cal reformar algunes coses i reforçar-ne d'altres, però l'aspiració ha madurat, i, com deia el poeta Victor Hugo, «es pot resistir la invasió d'un exèrcit, però res no pot resistir l'empenta d'una idea madura».

El projecte del qual parlem ja no és un somni romàntic, sinó una idea madura, una realitat palpable que, malgrat que quedi molt per fer, comencem a tenir i que, en la seva plenitud, és a l'abast de la nostra generació.

VI

Malgrat el que ens pugui semblar des de la conjuntura actual, la Barcelona i la Catalunya contemporànies són un lloc molt ben posicionat per assolir aquest objectiu.

Barcelona és una ciutat extraordinària. Acull gent treballadora, cosmopolita i oberta. És una ciutat en la qual és fantàstic viure i que sempre ha acollit gent que ha estat capaç de fer creacions d'impacte planetari. Tradicionalment ho han fet pintors, poetes, arquitectes, cuiners, polítics, empresaris, esportistes, metges, periodistes, cronistes, guerrers i aventurers. Quan col·lectivament s'ho ha proposat, Barcelona ha abordat i completat de manera brillant reptes grans i molt difícils, com ara els Jocs del 92.

La nostra societat té, a més a més, una virtut ideal per al projecte del qual parlem, un valor que els científics coneixem de primera mà: la capacitat no tan sols d'acollida, sinó també d'integració social. Per a un científic de mitjana edat, l'habitual és haver viscut, treballat i interaccionat amb col·legues de desenes de

països i de ciutats. Des d'aquesta experiència és des d'on diem que hi ha poques ciutats al món on, en termes generals, la gent es pugui sentir tan benvinguda i integrada, si ho vol, com aquí. Per a un projecte en el qual es busquen els navegants més experts i atrevits, vinguin d'on vinguin, aquest és un avantatge de primer ordre.

Comencem també a tenir ingredients comuns a altres indrets, però poc habituals a l'Europa del sud, com ara grans mecenes de la ciència. Tenim les molt importants obres socials de les caixes, i la Fundació Cellex del Dr. Pere Mir i Puig, un exemple extraordinari que tant de bo sigui emulat.

Així mateix, des del tombant de segle, quan de la mà del conseller Mas-Colell el projecte va rebre un impuls visionari, en aquest àmbit hem tingut i tenim governs de la Generalitat valents i compromesos. S'ha fet algun avenç a nivell estatal i s'ha creat el Consell Europeu de Recerca, un pas important per projectes de ciència d'excel·lència com el nostre. També hem de ser conscients que els grans avenços que hem assolit durant aquesta dècada s'han fet amb un volum d'inversió pública objectivament modest, fins i tot vist des de la perspectiva actual.

VII

De tota manera, amigues i amics, sabem que us parlem d'aquest projecte en un moment difícil, quan és més fàcil sentir-se compungit que il·lusionat. Però que sigui difícil només vol dir que és un bon moment per intentar-ho encara amb més passió i determinació. Sense por i amb alegria.

Buscant referents, podem recordar que Anselm Clavé, un altre amic de Monturiol, va fundar el primer dels que avui coneixem com els Cors de Clavé —que aquesta Mercè oferiran un concert diumenge a les sis de la tarda a la plaça de la Catedral— l'any 1845, quan Barcelona era tan insalubre i densa que, com deia Cerdà, «dins de les cases no hi ha ni aire suficient per respirar».

Si mirem altres societats, ens podem fixar que el president Lincoln va crear l'Acadèmia Nacional de Ciències dels Estats Units l'any 1863, en plena guerra civil, poc després de patir la terrible derrota de Fredericksburg que amenaçava molt seriosament la mateixa existència de la societat que ell representava.

Podem trobar també inspiració en la Societat Max-Planck, una de les joies més preuades que té la humanitat en recerca científica, refundada a partir de l'any 1946 a Alemanya mentre les *trümmerfrauen*,¹ dones entre 15 i 50 anys, reconstruïen literalment a partir de les runes els habitatges del país, una quarta part dels quals havien quedat totalment derruïts durant la guerra, així com la meitat de les escoles.

A mi m'agrada pensar en Antonio Rebollo, i tants i tantes com ell; l'atleta paralímpic que, lluny de plànyer-se de la seva discapacitat, va triar amb passió un camí que el va portar a llançar aquella fletxa que ens va regalar un dels instants màgics de les nostres vides, aquell vespre del 25 de juliol de 1992.

1 En alemany, *trümmer* significa 'escombraries' i *frau* 'dona'.

VIII

En aquest context, podria ser que un obstacle amb el qual ens haguéssim d'enfrontar els propers anys fos la frisança, la pressa excessiva i les conseqüències que aquesta tindria. Una pressa plenament justificada pels difícils moments econòmics que vivim i que viurem durant uns anys, i que es nodreix de la diferent percepció que subconscientment tenim del transcórrer del temps futur i del temps passat.

La ciència de qualitat produeix resultats econòmics formidables, algunes vegades per al present, més sovint al cap de cinc o deu anys, de vegades quinze o vint. Cinc anys mirant cap al futur sembla molt de temps. Però ja fa tres anys que el barceloní Vicenç Ferrer, o Michael Jackson, ens van deixar; dels fets de l'11M a Madrid ja en fa vuit i dels de l'11S a Nova York onze; de l'últim Tour de França de Miguel Indurain ja en fa disset; d'uns dels millors Jocs Olímpics de la història ja en fa vint.

Sembla que era ahir quan vam portar els nens per primera vegada a l'escola. «Sembla que era ahir», però ja fa cinc, deu o quinze anys. Mirant enrere sembla que era ahir de coses de les quals ja fa una bona colla d'anys.

Tindrem pressa, però si no en tenim més de la que cal, si racionalment aconseguim vèncer la percepció diferent que tenim del temps passat i futur, quan aquesta generació passi el testimoni a la següent Barcelona ja serà entre l'elit científica mundial.

Ja comencem a ser-hi. Ja hi ha importants avenços contra la malària, la leucèmia, el melanoma i altres tipus de càncer que el món sap que són *made in Bar-*

celona; i avenços en nous materials, com ara els superconductors, o un material extraordinari que s'anomena *grafè*; i uns xips que són a Mart dins el *Curiosity* que són *made in Barcelona*, i un llarg etcètera.

IX

Això només és el començament, i queda un llarg camí per recórrer.

El camí serà més curt si acomiadem els nostres navegants al port quan marxen i els anem a rebre quan tornen, si ens sentim orgullosos dels esforços dels nostres científics, tant quan durant el viatge han trobat herbes miraculoses com quan, sovint, tornen de buit. El camí serà més curt si ens pintem la cara i ens posem bufandes i cantem les nostres cançons quan els anem a rebre al port.

Amigues i amics, quan acabi d'aquí a uns minuts expressaré el nostre desig que el destí us somrigui i us concedeixi felicitat durant aquestes festes i durant tot l'any. Abans, però, us he de demanar de tot cor la vostra complicitat.

X

Barcelonines i barcelonins, digueu a tothom que conegueu, començant pels amics i pels forasters que ens visitaran durant aquestes festes, però després digueu-ho a tot arreu del món on aneu, que a Barcelona hi ha gent que veu coses que ningú mai no havia vist; digueu a tothom que us vulgui escoltar que a Barcelona hi ha gent que ha descobert alguns racons de la natura que ningú mai no havia entès; que hi ha gent que fa màquines i estris que ningú no sabia fer; que hi ha gent que sabrà guarir malalties que ningú no sap curar.

Els que encara teniu, o tindreu, fills i filles petits, en aquella època de la vida en què se'ls expliquen contes i històries màgiques, expliqueu-los que no cal viure a l'època del Senyor dels Anells per ser el príncep Legolas i tenir mirada èlfica per veure coses invisibles; expliqueu-los que no cal ser Blade Runner i viatjar més lluny de la constel·lació d'Orió per poder veure coses increïbles. Expliqueu-los que això ja passa en alguns laboratoris que hi ha al Port Olímpic, a la part alta de la Diagonal, a l'Hospital Clínic, a Sant Pau, a la Vall d'Hebron, a Sant Joan de Déu, a Bellvitge, a Castelldefels, a Bellaterra, a Can Ruti i a moltes universitats i altres racons de Catalunya.

Si us plau, digueu a tothom que trobeu que Barcelona vol ser, ja comença a ser, i serà, un dels ports principals del planeta d'on sortiran els vaixells que salparan cap a allò desconegut, cap a aquella frontera que mai no s'acabarà.

Digueu a tothom que aquí no demanem a ningú on ha nascut, ni quin color de pell té, ni en quina llengua parla. Nosaltres estimem les nostres llengües i totes

les altres que podem aprendre. Digueu-los que, si volen navegar amb nosaltres, només els demanarem si comparteixen els nostres valors i els comptarem quantes cicatrius tenen de viatges anteriors.

XI

Amics i amigues, aquest és el projecte que avui us presentem i al qual us convidem amorosament a participar, però abans d'acabar havia promès explicar-vos l'objectiu de veritat de tot plegat, la part del somni que de fet no és a les nostres mans, sinó que és completament a les vostres.

La nostra aspiració íntima és que l'esperit d'exploració, de frontera mundial, s'encomani a tots els racons de la ciutat com una actitud i un hàbit irresistibles.

Somiem que, quan un treballador d'una empresa o entitat de Barcelona, de vendes, producció, direcció o logística digui als seus companys que convindria fer una determinada cosa per millorar un producte o servei, però que «ningú no ho sap fer», una espurna de motivació esclati entre els assistents. Somiem que el sol fet que «ningú no ho sàpiga fer» ja sigui un motiu suficient per intentar fer-ho, *made in Barcelona*.

Somiem que de tant en tant els mestres i els professors puguin arribar al final de la lliçó i que, quan acabin l'explicació amb «i fins aquí el que se sap, més lluny ja no ho sap ningú», els estudiants frisin, músculs en tensió, ulls com taronges, ritme cardíac accelerat, somriure, pell de gallina...

Potser som lluny de fer aquest somni realitat, i de segur que hauria estat millor haver començat a treballar-hi fa cinquanta anys. Tant se val, el que compta és que ja hem començat, anem avançant, la idea va madurant i... «es pot resistir la invasió d'un exèrcit, però res no pot resistir l'empenta d'una idea madura».

Quan aquesta generació passi el testimoni a la següent, el destí dirà quina fracció del somni haurem estat capaços d'assolir, però sigui quina sigui tenim la ferma convicció que Barcelona ja serà entre l'elit científica del planeta, i també hauria de ser membre destacat del club de les ciutats més innovadores.

XII

Pel camí hi haurà hagut una altra Montserrat que potser, quan faci la pregunta que ningú vol fer al metge, sentirà una resposta que ja caurà a la part bona de la línia de frontera, a la part de l'«algú ho sap»; m'agradaria que la Meritxell tingués la tranquil·litat que, quan d'aquí a uns anys busqui solució per a la malaltia dels ulls del seu fill, si s'ha trobat un remei, algú de Barcelona ho sabrà i sabrà com provar si li va bé a en Carles; potser l'empresa del Jordi i la Lucía no funcionarà, però si el seu problema és d'un sector tecnològic en el qual Barcelona té exploradors, trobaran barcelonins que els ajudaran tan bé com a qualsevol altra ciutat del món; i tant de bo siguem capaços de fer que tot plegat tingui un impacte econòmic i industrial gran com més aviat millor a casa nostra, en forma d'empreses encara més competitives i de noves empreses, de manera que l'Antonio, i tots els que es troben com

ell, s'hi puguin reincorporar o, com a mínim, puguin encarar la jubilació amb la tranquil·litat que la gent que estimen continuaran estant ben atesos per una societat econòmicament pròspera.

XIII

Explicat el nostre somni i convidats tots i totes a formar-ne part, només em queda reiterar a l'alcalde l'agraïment per haver-lo pogut explicar aquí, agrair a molts col·legues científics el privilegi que m'han concedit de representar-los avui, i en nom de tots ells desitjar a tots els ciutadans i les ciutadanes de Barcelona i els visitants que ens acompanyin una magnífica Festa Major.

Enguany les festes seran plenes de llum. Gaudiu-ne, deixeu-vos fascinar pels seus colors i la seva màgia. Sigueu molt feliços ... i acabada la festa us esperarem a tots al port!

Sempre hi trobareu un dels nostres vaixells, que són vostres, a punt per salpar.

Visca Barcelona i visca la Mercè!

© del text, Lluís Torner i Sabata
© de l'edició, Ajuntament de Barcelona

Edició: Ajuntament de Barcelona
Contacte: publicacions.icub@bcn.cat
Cartell de la Mercè 2012: Jaume Plensa
Correcció: Caplletra
Producció: Arts Gràfiques Alpres
Dipòsit legal: B.26867-2012

Ajuntament
de Barcelona